СВЯТЛО Ў КОЖНЫМ СЭРЦЫ

Пасхальнае пасланне мітрапаліта Мінскага і Заслаўскага Веніяміна, Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі, архіпастырам, свяшчэннаслужыцелям, манахам і ўсім верным дзецям Беларускай Праваслаўнай Царквы

Той, хто пабаяўся смерці, перамог і адолеў смерць, бо Ён, Бог наш, успрыняў пакутлівую адушаўлёную плоць і, уступіўшы ў барацьбу з мучыцелем, усіх з Сабою ўваскрасіў, бо Ён праславіўся.

Трапар 1-й песні ўваскрэснага канона, Актоіх, глас 3.

Узлюбленыя ў Хрысце высокашаноўныя архіпастыры, пачэсныя айцы, богалюбівыя інакі і інакіні, дарагія браты і сёстры!

ХРЫСТОС УВАСКРЭС!

Гэты святочны вокліч, прамоўлены святымі апосталамі і жанчынамі-міраносіцамі, якія даведаліся пра ўваскрасенне свайго Настаўніка і Госпада Іісуса Хрыста, і цяпер напаўняе нашы сэрцы благагавеннем і радасцю, як бы часта мы яго ні паўтаралі. Разам са святіцелем Кірылам Тураўскім мы ў пасхальнай радасці звяртаемся да Спасіцеля нашага: «Учора з разбойнікам мы распіналіся разам з Табою, а сёння ўваскрэслі разам з Табою! ... Учора з Нікадзімам з Крыжа здымалі Цябе, а сёння з Магдалінай бачым Цябе ўваскрэслага; учора з Іосіфам клалі Цябе ў магілу, а сёння падобна таму, як быццам Марыя, чуем ад Цябе радасныя словы: «Ідзіце, абвясціце братам Маім, каб пайшлі ў Галілею; і там яны ўбачаць Мяне» (Мф. 28:10).

Прападобны Амвросій Опцінскі заклікае нас «належным чынам зразумець значэнне свята Пасхі Хрыстовай і належным чынам яго святкаваць». З гэтай мэтай звернемся да зямнога служэння Спасіцеля, якое з першых дзён ішло да Распяцця і Ўваскрасення. Тры з паловай года падзяляла Хрышчэнне ў Іардане ад Галгофы, але ў гэты нядоўгі перыяд кожны ўздых Свой, кожнае слова і ўчынак Гасподзь цалкам прысвячаў справе выкуплення чалавечага роду, і для нашага спасення паказаў Ён столькі чалавекалюбства.

Святыя айцы называюць Хрыста другім Адамам, Які прыйшоў на зямлю, каб выправіць тое, што было разбурана праайцом. Аднак паслухмянасць Хрыста Свайму Айцу патрабавала большых намаганняў, чым выкананне запаведзяў, якіх павінен быў прытрымлівацца Адам.

Сын Божы ва ўсім суадносіў Сваю чалавечую волю з воляй Айца Нябеснага. Неаднаразова Ён сведчыў аб сваім чаканні, калі, узнесены на Крыж, Ён зможа сказаць: «Здзейснілася!» Але і на Галгофу Ён узыходзіць толькі тады, калі ўсе зямныя ўмовы Яго подзвігу былі выкананы, і калі на Крыж, паводле слова святіцеля Філарэта (Драздова), Яго паклікала любоў Айца, паклікала на распяцце.

Іісус Хрыстос па чалавецтву меў страх пакут і смерці, але пераадолеў прыродную немач дзеля паслухмянасці Айцу Нябеснаму і спасення людзей ад граху, вечнай смерці і праклёна: «упакорыў Сябе і быў паслухмяны нават да смерці, і смерці крыжовай» (Флп. 2:8), паказаўшы вялікі прыклад для ўсіх Сваіх паслядоўнікаў.

Падзеі, якія папярэднічалі Уваскрасенню, з аднаго боку, паказваюць нам, што зрабіў грэх з чалавечай прыродай, бо не было на зямлі граху больш страшнага, чым забойства Сына Божага. Але, з іншага боку, менавіта гэты самы нізкі ўзровень падзення чалавека і найвышэйшы трыумф ворага роду чалавечага становяцца пераломным момантам зямной гісторыі. Перамога адбываецца дзякуючы спасіцельнаму подзвігу Богачалавека, Яго пакутам і ўваскрасенню і адкрывае нам бясконцыя перспектывы духоўна-маральнага ўдасканалення і яднання з Богам. Уваскрэснуць з Хрыстом змогуць усе, якія кіруюцца Яго вучэннем, вобразам думак і паводзін.

Жыццё і подзвіг Спасіцеля — ідэал для ўсіх часоў і для ўсіх народаў. Гэты ідэал адлюстраваны ў Евангеллях, якія неабходна кожнаму хрысціяніну чытаць і кіравацца імі ў сваім паўсядзённым жыцці. Паводле слова прамудрага Саламона, «захоўванне законаў... — залог неўміручасці» (Прам. 6:18). Адно з самых вялікіх няшчасцяў сучаснага чалавека ў тым, што вывучэнне законаў, якія вядуць да правільнага і гарманічнага зямнога жыцця, якое прыводзіць да жыцця вечнага, — пакінута ім і забыта.

Гармонія ў асобнай чалавечай душы і разам з тым добрыя змены ў грамадскім жыцці магчымы тады, калі кожны з нас будзе ўзгадняць сваю волю з воляй Божаю і інтарэсамі другіх людзей. У прападобнага Авы Дарафея ёсць дзівосны вобраз, які тлумачыць гэтую ісціну. Свет — гэта круг, у цэнтры якога Бог. Праменні, накіраваныя да цэнтра, — гэта шляхі жыцця чалавечага. Чым бліжэй мы да цэнтра, чым больш адкрываем сэрца для Бога, тым становімся бліжэй адно да аднаго.

Дарагія ў Госпадзе браты і сёстры! Віншую Вас з Уваскрасеннем Хрыстовым і жадаю, каб кожнае сэрца прасвяцілася святлом Хрыстовага вучэння, каб усе нашы ўчынкі трымаліся закона Божай любові. Праз малітву Хрысту Уваскрэсламу няхай мы ўбачым шлях добрага абнаўлення, які прывядзе нас да згоды і адзінства ў нашых сем'ях, працоўных калектывах, ва ўсім нашым грамадстве. Малітоўна жадаю вам душэўнага і цялеснага здароўя і дапамогі Божай на ўсіх шляхах вашага жыцця. Няхай зберажэ Гасподзь нашу краіну і няхай прасвяціць кожнага з нас Сваёю ісцінаю і праўдаю!

Хрыстос Уваскрэс!

Сапраўды Уваскрэс!

ВЕНІЯМІН,
мітрапаліт Мінскі і Заслаўскі,
Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі,
кіраўнік Барысаўскай епархіі.

Пасха Хрыстова, 2021,
горад Мінск.

Да свята Вялікадня — з Тураўскім крыжам

Хутка праваслаўны Вялікдзень...
І зноў загучаць у многіх сэрцах словы беларускага «Залатавуста», святога Кірылы Тураўскага: «Цяпер нябёсы прасвятліліся, цёмныя аблокі, нібы старыя шаты, скінуўшы, і светлым паветрам славу Гасподнюю спавядаюць».
Але да такога свята нельга прыйсці з пустым сэрцам — толькі з вынікам духоўнай працы. Кірыла Тураўскі прыпадабняў яе да працы пчолаў, якія, «узлятаючы, мядовыя соты ствараюць, каб людзям слодычы і царкве карысць надаць».
Згадаем у гэтыя перадсвяточныя дні важны духоўны праект, здзяйсненне якога асвятляла «Звязда», непасрэдна звязаны з імем святога Кірылы, епіскапа Тураўскага, — аднаўленне напрастольнага крыжа Тураўскага епіскапальнага храма.
Шмат гадоў гэта заставалася марай вядомага гісторыка Пятра Лысенкі, які яшчэ ў 1960-х знайшоў падчас раскопак у Тураве чатыры свінцовыя абразкі — Найсвяцейшай Багародзіцы і трох святых і выказаў гіпотэзу, што яны, магчыма, з напрастольнага крыжа кафедральнага сабора Турава, у 1230 годзе разбуранага землятрусам.
У 2018 годзе быў аб'яўлены конкурс на найлепшы эскіз крыжа, 26 верасня мінулага года крыж прадстаўлены народу, а на пачатку гэтага года група, якая працавала над праектам узнаўлення, атрымала прэмію «За духоўнае адраджэнне».

Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.

— Літаральна за апошні месяц прыйшло адчуванне, што Тураўскі крыж ужо заняў свае месца ў сэрцах беларусаў, — кажа адна з узнагароджаных, **аўтар канцэпцыі крыжа, куратар праекта, намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення дзяржаўных спецыяльных культурных мерапрыемстваў і прафесійнага мастацтва Міністэрства культуры, старшыня Сінадальнага аддзела па царкоўным мастацтве, архітэктуры і рэстаўрацыі Беларускай праваслаўнай царквы Марыя НЕЦВЯТАЕВА.** — Пасля таго як крыж быў прадстаўлены, людзі маглі з ім пазнаёміцца ў Царкоўна-гістарычным музеі. Я бачыла, як расла цікавасць да крыжа. Спачатку былі дзве-тры экскурсіі на тыдзень, а апошнія тыдні праходзілі дзесяць—дванадцаць экскурсій ад пяці да шасцідзесяці чалавек. І ў кожнай групе сустракаліся людзі, якія здзіўляліся, якое значнае месца меў Тураў у часы Кіеўскай Русі. Святіцель Кірыл Тураўскі ў Слове аб зняцці Хрыстовага цела з Крыжа піша: «Бо, як і ланцугі златыя, унізанымі жэмчугам, з каштоўнымі каменнямі, радуюць вочы тых, хто глядзіць на іх, — тым вышэй духоўная нам прыгажосць, святы святыя, што цешаць сэрцы вернікаў і асвячаюць душы». І гэтыя словы нашага беларускага Залатавуста жылі ў маім сэрцы падчас працы над крыжом. Веліч сярэднявечнага і старажытнарускага Тураўскага княства хацелася паказаць у гэтым крыжы, і ўжо зразумела, што нам гэта ўдалося. Зараз дапрацоўваецца канцэпцыя стаўратэкі, у якой будзе захоўвацца крыж, і яе стварэнне — праца не аднаго года.

— Было зроблена два асобнікі Тураўскага крыжа. Дзе яны знаходзяцца?

— Асобнік Тураўскага крыжа, у які мітрапаліт Філарэт уклаў кавалачак крыжа Гасподня, будзе сустракаць гэту Пасху ўжо ў Тураве, а ў дзень памяці святіцеля Кірылы Тураўскага, 11 мая, у крыж будуць укладзены астатнія святыні. Сімвалічна, што сёлета дзень памяці святіцеля Кірылы Тураўскага супаў з Радаўніцай, калі царква моліцца аб усіх, хто сышоў ад нас, аб продках. Царква ўказвае на неабходнасць такой малітвы. На нашых землях яшчэ было шмат традыцый па ўшанаванні продкаў, напрыклад, пакідаць на магілах ручнікі і сукенкі для вандроўнікаў ці ўдоў з сіротамі, каб тыя, з-за сваёй беднасці, маглі ўзяць рэч і памаліцца аб нябожчыку. Вось і мы прыносім крыж да тураўскіх святіцеляў, каб яны памаліліся аб роднай зямлі, і кожны, хто будзе прыязджаць у Тураў, захоча больш даведацца аб велічы Тураўскага княства. Другі асобнік знаходзіцца ў музеі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, дзе з ім можа пазнаёміцца кожны жыхар і госць беларускай сталіцы.

— Тураўскі крыж — гэта і духоўная рэліквія, і твор мастацтва... І з аднаго, і з іншага боку, маглі быць і яшчэ будуць, відаць, розныя ацэнкі і заўвагі... Як вы лічыце, ці маюць рацыю тыя, хто лічыць гэты артэфакт творам менавіта сучаснага беларускага мастацтва, амажам, рэплікай на гіпатэтычны старажытны прадмет?

— Тураўскі крыж — гэта, безумоўна, і твор сучаснага беларускага мастацтва, і ўзноўленны старажытны прадмет. Работы па ўзнаўленні не робяць галоўным форму, як падчас рэканструкцыі ці рэстаўрацыі, — узнаўленне гістарычных прадметаў неабходна для захавання гістарычнай памяці і традыцый. Такія работы заўсёды ідуць з прыстаўкай «магло б быць». Але пры гэтым трэба было рабіць крыж і зразумелым для сучаснага чалавека. Напрыклад, святога князя Андрэя Багалюбскага мы падпісалі «Багалюбаў». У летапісах ён называецца «суждальскім» ці «богалюбівым» (тым, хто любіць Бога). Мы выкарысталі сапраўдны дзеепрыметнік прошлага часу ад «любіць Бога».

Кожны крок у рабоце з крыжам для мяне стаў адкрыццём роднай Беларусі і нашага адметнага самастойнага шляху. Для мяне да гэтага часу незразумела, чаму мы ўсе баімся паглядзець на сваю спадчыну. Кожны дзень праваслаўныя вернікі моляцца словамі нашага першадрукара Францыска Скарыны. Менавіта яго Малая падарожная кніга стала асновай для сучаснага праваслаўнага малітваслова. Але мы не ведаем малітвы, напісаныя святіцелем Кірылам Тураўскім. Нібыта азіраемся па баках і пытаемся, а ці можна карыстацца нашай спадчынай. Адкрыўшы любы артыкул па старажытным Мінску, мы чытаем, што першая царква на замчышчы не была дабудавана. Але як жа можна было не накрыць царкву дахам і пры гэтым пакласці на падлогу дарагую маёлікавую плітку? Любы будаўнік скажа, што гэта немагчыма. Мы нібыта не прызнаём за сабой права мець гістарычную адметнасць. Але кожны год нам яе паказвае: вось прападобная Ефрасіння Полацкая прыдумала архітэктурны «какошнік», а вось кетаўрас у старажытным храме, а вось царкоўныя тэксты аб Яўсевіі Лаўрышаўскім... Святіцель Кірылы Тураўскі пакінуў нам небывалую для свайго часу спадчыну. Ёсць яго асабістыя тэксты, есць тэксты, падпісаныя ім, але няма спецкурса па творах святіцеля Кірыла Тураўскага ў беларускіх духоўных школах, няма выдання яго спадчыны ў беларускіх царкоўных крамах. За апошнія дваццаць гадоў мы шмат даведаліся аб прападобнай Ефрасінні Полацкай, і, спадзяюся, што Тураўскі крыж стане штуршком для прац па даследванні нашага беларускага Залатавуста.

— Яшчэ адзін важны духоўны праект, які нядаўна здзейсніўся з вашым удзелам, — адкрыццё мемарыяльнага кабінета Уладыкі Філарэта.

— Работу над мемарыяльным кабінетам мы пачалі некалькі гадоў таму, калі пачаўся рамонт у епархіяльным упраўленні. З настаяцелем храма святіцеля Кірылы Тураўскага айцом Уладзімірам Даўгаполавым мы звярнуліся да мітрапаліта Паўла, і ён падтрымаў задумку перанесці ў мемарыяльны кабінет мэблю, стол і крэсла мітрапаліта Філарэта. Мы хацелі адкрыць мемарыяльны кабінет мітрапаліта яшчэ год таму, пры яго жыцці і прымеркаваць да 85-годдзя. Спачатку перанеслі на снежань, на дзень анёла. Але ўсё неяк не атрымлівалася... 12 студзеня Уладыка памёр. Было прынята рашэнне афіцыйна адкрываць мемарыяльны кабінет на дзень нараджэння мітрапаліта Філарэта — 21 сакавіка. Адкрыццё прайшло так добра і па-дамашняму... Мне падабаецца вечарам, пасля работы, калі трэба нешта зрабіць па музеі, рабіць гэта за сталом мітрапаліта Філарэта. Я ціхенька стаўлю крэсла насупраць яго крэсла і працую з паперамі.

— Чым адметны створаны мемарыяльны кабінет?

— Рэчы і ўзнагароды мітрапаліта Філарэта былі перададзены яшчэ асабіста ім пры стварэнні музея ў 2013 годзе. Крэсла, на якім сядзеў мітрапаліт Філарэт за працай у епархіальным упраўленні, яму засталося ад мітрапаліта Антонія (Мельнікава), на стале шмат яго ўласных рэчаў: рукапісныя дакументы, штодзённік, акуляры.

— Як трапіць у кабінет?

— Для наведвання Царкоўна-гістарычнага музея трэба напісаць ці патэлефанаваць мне, і мы дамовімся аб часе наведвання (+375 29 3185 100, Марыя Нецвятаева). Праводзім экскурсіі і для дзяцей, і для дарослых. Экскурсія можа ўключаць наведванне толькі мемарыяльнага кабінета мітрапаліта Філарэта, а можа і экскурсію па зале, прысвечанай царкоўнаму мастацтву, а таксама па храме святіцеля Кірылы Тураўскага. Зараз ідуць работы па рэканструкцыі залы, прысвечанай гісторыі праваслаўнай царквы ў XX стагодзі — ідзе дапрацоўка канцэпцыі. Білетаў няма — гэта асветніцкі праект, і ўсе грошы, якія ахвяруюцца, ідуць на развіццё музея.

Лідзія ПЯТРОВА.